

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S

**DĖL SUMAŽINTŲ VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO SENATVĖS IR
NETEKTO DARBINGUMO PENSIJŲ KOMPENSAVIMO TVARKOS
KONCEPCIJOS PATVIRTINIMO**

2010 m. liepos 1 d. Nr. 968
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo (Žin., 2009, Nr. [152-6820](#)) 16 straipsnio 4 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimą (Žin., 2010, Nr. [46-2219](#)) ir 2010 m. birželio 29 d. nutarimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti pridedamą Sumažintų valstybinio socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų kompensavimo tvarkos koncepciją (toliau – Koncepcija).

2. Pavesti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai kartu su 2012 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto projektu parengti ir iki 2011 m. spalio 15 d. pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pagal šiuo nutarimu patvirtintos Koncepcijos nuostatas parengtą įstatymo projektą, kuriuo būtų reglamentuojama valstybinio socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų kompensavimo tvarka, taip pat pateikti siūlymai, kaip proporcingai kompensuoti praradimus dėl sumažintų valstybinių pensijų.

MINISTRAS PIRMININKAS

ANDRIUS KUBILIUS

ŪKIO MINISTRAS,
PAVADUOJANTIS FINANSŲ MINISTRĄ

DAINIUS KREIVYS

SUMAŽINTŲ VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO SENATVĖS IR NETEKTO DARBINGUMO PENSIJŲ KOMPENSAVIMO TVARKOS KONCEPCIJA

I. ĮVADAS

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2010 m. balandžio 20 d. sprendime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. spalio 22 d., 2007 m. lapkričio 22 d., 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimų ir 2009 m. sausio 15 d. sprendimo nuostatų išaiškinimo“ (Žin., 2010, Nr. [46-2219](#)) (toliau – Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas) pabrėžė, kad:

1.1. ir Vyriausybė, pagal Konstituciją turinti įgaliojimus vykdyti valstybės biudžetą, ir Seimas, pagal Konstituciją valstybės biudžetą tvirtinantis įstatymu, negali nereaguoti į tokį esminį valstybės ekonominės ir finansinės būklės pakitimą, kai dėl ypatingų aplinkybių (ekonomikos krizės, gaivalinės nelaimės ir kt.) valstybėje susiklosto itin sunki ekonominė, finansinė padėtis;

1.2. laikinas pensijų ar atlyginimų sumažinimas pagrįstas tol, kol nesibaigia ypatinga situacija, kuri apibrėžiama kaip tokia situacija, dėl kurios valstybės ekonominė ir finansinė padėtis, nepaisant įvairių kitų priemonių ekonominei krizei įveikti taikymo, pakinta taip, kad *inter alia* nėra užtikrinamas lėšų, būtinų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų finansuojamų institucijų pareigūnų ir valstybės tarnautojų (kitų darbuotojų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų) atlyginimams už darbą mokėti, arba lėšų, būtinų pensijoms mokėti, sukauptas ir dėl to teisinis reguliavimas turi būti koreguojamas mažinant minėtų asmenų atlyginimus ir pensijas;

1.3. įstatymų leidėjas privalo numatyti asmenims, kuriems tokia pensija buvo paskirta ir mokama, susidariusių praradimų kompensavimo mechanizmą, pagal kurį valstybė įsipareigotų tokiems asmenims, nebelikus minėtos ypatingos situacijos, per protingą laikotarpį teisingai kompensuoti jų praradimus, atsiradusius dėl senatvės pensijos sumažinimo.

2. Būtina pažymėti, kad 2008 metais priimti sprendimai dėl pensijų padidinimo iš esmės netenkina minėtame Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendime išdėstytų nuostatų, nes šiems įsipareigojimams tvariai vykdyti nebuvo sukaupta reikiamų lėšų arba užtikrintas reikiamas lėšų srautas, dėl to jau 2008 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto deficitas pasiekė 1 procentą bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP).

II. ESMINIAI KOMPENSAVIMO TVARKOS REIKALAVIMAI

3. Kompensavimas gali būti pradėtas tik tada, kai yra sukaupta reikiamų lėšų kompensavimui pradėti po to, kai yra pradėtos mokėti iki sumažinimo buvusio dydžio pensijos.

4. Kompensavimas turi nekelti grėsmės dėl paties kompensavimo įgyvendinimo grįžti į padėtį, kuri atitinka ypatingos situacijos sąlygas, arba sukurti netvarų ir per realų terminą neįgyvendinamą įsipareigojimą, kurio vykdymo pradžią ar terminus vėliau tektų nuolat keisti ar ilgam pratęsti.

III. KOMPENSAVIMO PRINCIPAI

5. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikai pradėta perviršinio deficito procedūra, kuriai 2012 metais užbaigti prireiks daug papildomų priemonių, padėsiančių mažinti viešųjų finansų deficitą ir įvykdyti tarptautinius Lietuvos Respublikos įsipareigojimus, taip pat į tai, kad bet koks įsipareigojimas mokėti tam tikrą sumą, nepaisant faktinio sumokėjimo termino, pagal Europos sąskaitybės sistemos (ESS95) reikalavimus būtų apskaitomas kaip deficitas tais metais, kuriais įsipareigojimas atsirado, pensijų gavėjų praradimai dėl valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų sumažinimo bus kompensuojami ne sukuriant įsipareigojimą grąžinti sumažintas sumas per kokį nors laikotarpį, bet didinant valstybines socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijas, prieš tai jas padidinus iki buvusių prieš sumažinimą dydžių.

6. Numatoma per 5 metus nuo kompensavimo pradžios pasiekti, kad asmenų, kuriems buvo sumažintos valstybinės socialinio draudimo senatvės ar netekto darbingumo pensijos, vidutinė pensija būtų ne mažiau kaip 5 procentais didesnė nei buvusioji 2008 metais. Remiantis vidutinės gyvenimo trukmės rodikliais apskaičiuotas tokio didinimo poveikis rodo, kad tai leistų kompensuoti dėl sumažinimų patirtus praradimus absoliučiai daugumai per 5–7 metus, tačiau konkretūs pensijų didinimo terminai ir tempai, laikantis minėto 5 procentų tikslo, vėliau bus tikslinami atsižvelgiant į sumažinimų galiojimo trukmę ir iki sumažinimo galiojusių pensijų dydžių grąžinimo tempus.

7. Siekiant teisingo kompensavimo, detaliomis kompensavimo procedūromis bus nustatytas spartesnis didinimo tempas vyresniems pensijų gavėjams, taip pat papildomas koeficientas asmenims, kuriems pensija papildomai sumažinta dėl draudžiamųjų pajamų turėjimo.

IV. EKONOMINĖS APLINKYBĖS KOMPENSAVIMUI PRADĖTI

8. Kompensavimas turi būti pradėtas tada, kai viešųjų finansų būklė bus pakankamai gera tokiam įsipareigojimui tvariai vykdyti per kompensavimo laikotarpį.

9. Viešųjų finansų būklė bus laikoma pakankamai gera kompensavimui pradėti ir dėl valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų sumažinimo patirtų praradimų kompensavimui reikalingos lėšos bus pradėtos planuoti tų metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto projekte, kuriais bus įgyvendinta kuri nors iš nurodytų sąlygų:

9.1. paskutinių pasibaigusių kalendorinių metų statistinis Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto balanso rodiklis nėra deficitas ir jo trimečiai planai, įvertinus ir išlaidas, reikalingas praradimams, patirtiems dėl valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų sumažinimo, kompensuoti, rodo, kad subalansuoto Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto perspektyva yra stabili, taip pat paskutinių pasibaigusių kalendorinių metų statistinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis tenkina Maastrichto kriterijų ir jo trimetis planas rodo, kad valdžios sektoriaus balanso rodiklis kasmet gerės vidutiniškai ne lėčiau nei 0,5 procento BVP, arba

9.2. paskutinių trejų pasibaigusių kalendorinių metų statistinių valdžios sektoriaus balanso faktinių rodiklių ir einamųjų bei dvejų po jų einančių metų atitinkamų planuojamų rodiklių, įvertinus ir išlaidas, reikalingas praradimams, patirtiems dėl valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų sumažinimo, kompensuoti, aritmetinis vidurkis nėra deficitas.

10. Konceptijos 9 punkte nurodyta kompensavimo pradžios sąlyga turi būti tenkinama visą kompensavimo laikotarpį, t. y. kompensavimas neturi lemti valdžios sektoriaus deficito padidėjimo ir negali būti vykdomas didinant valstybės skolą.

V. KITOS NUOSTATOS

11. Kadangi galima situacija, kai įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendime išdėstytus principus, kaip turi būti panaikinamas pensijų ir darbo užmokesčio sumažinimas (pasibaigus ypatingai situacijai ar iš anksto sukauptus lėšų), panaikinus visus sumažinimus vienu metu vėl galėtų susidaryti ypatinga situacija ar visiems sumažinimams vienu metu panaikinti sukauptų lėšų nepakaktų, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, teikdama atitinkamus biudžetų projektus, pirmiausia siūlys pensijų sumažinimą panaikinti iš dalies arba visiškai.

12. Konceptijos nuostatos dėl sumažintų valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijų kompensavimo turi būti įtvirtintos valstybinio socialinio draudimo ir pensijų sistemos pertvarkos įgyvendinimo priemonėse.
